मारोहतमारोहणं कुरुतम् बाहू वै मित्रावरुणौ पुरुषो गर्त इति [५.४.१.१५.] श्रुतिरध्यात्मविषयं व्याचष्टे । पुरुषारोहणानन्तरमदितिमखण्डितां स्वसेनां दितिं खण्डितां परसेनां चक्षाथां क्रमेणानुग्रहनिग्रहदृष्ट्या समीक्षेथाम् तौ कौ यौ युवामुभौ द्वौ उषसो विरोके रात्रेः समाप्तौ उदिथः उदयं कुरुथः एतेर्लटि मध्यमद्विवचने इथ इति रूपम् सूर्योदयानन्तरं स्वस्वव्यापारे प्रवर्तेथे इत्यर्थः सूर्यश्च उदेति ययोर्युवयोः कार्यसम्पादनायेत्यर्थः । किम्भूतौ युवां हिरण्यरूपौ हिरण्यवद्रूपं ययोस्तौ सुवर्णखचितकटकाद्यलंकारेण हिरण्यवद्भासमानौ । तथा इन्द्रौ सामर्थ्योपेतौ ॥ एवमध्यात्ममर्थः अधिदैवं त्वयमर्थः ॥ हे वरुण हे मित्र मित्रावरुणौ देवविशेषौ युवां गर्तं रथोपरिभागं गर्तसदृशमारोहतम् परवाणेभ्यो रक्षितुं चर्मकीलकादिभिराच्छादितो रथस्योपरिभागो गर्तसदृशो भवति रथोऽपि गर्त उच्यते गृणाते स्तुतिकर्मण इति [निरु° ३.५.] यास्कोक्तेर्गर्तो रथः । यौ युवामुषसो विरोके उषःकालानन्तरम् उदिथः उद्गच्छथः सूर्यश्चेत्तदा (8.) उदेति । किम्भूतौ हिरण्यरूपौ अतितेजस्विनौ । इन्द्रौ परमेश्वरौ । ततो रथारोहणानन्तरमदितिं दितिं च युवां चक्षाथाम् अदितिमदीनं विहितानुष्ठातारं दितिं दीनं नास्तिकवृत्तं च पश्यतम् अयं पापी अयं पुण्यवानिति युवां पश्यतमित्यर्थः अमुमर्थं श्रुतिराह [५.४.१.१५.] ततः पश्यतꣳ स्वं चारणं चेत्येवैतदाहेति ॥ का° [१५.५.२९.] मित्रोऽसि वरुणोऽसीति वा । अनेन मन्त्रेण वा बाहू उद्गृह्णाति ॥ हे वामबाहो मित्रोऽसि हे दक्षिणबाहो त्वं वरुणोऽसि ॥१६॥

IV. सोमस्य त्वा द्युम्नेनाभिषिञ्चाम्यग्नेर्भ्राजसा सूर्यस्य वर्चसेन्द्रस्येन्द्रियेण ।
क्षत्राणां क्षत्रपतिरध्यक्षि दिव्यूर्ध्वाहि ॥१७॥ १.४०. ॥१८॥

का° [१५.५.३०-३३.] स्थितं प्राञ्चमभिषिञ्चति पुरोहितोऽध्वर्युर्वा पुरस्तात्पालाशेन प्रथमं पश्चादितरे द्वितीयेन स्वस्तृतीयेन मित्रो राजन्यो वैश्यश्चतुर्थेन सोमस्य त्वा द्युम्नेनेति प्रतिमन्त्रमभिषिञ्चामीति सर्वत्र साकाङ्क्षत्वात्क्षत्राणां क्षत्रपतिरधीति चेममुष्येति च प्रथमो देवसूवदिति । अस्यार्थः । रुक्मसहितव्याघ्रचर्मणि प्राङ्मुखमवस्थितं राजानं पुरोहितादयः पुरस्तादवस्थायाभिषिञ्चेयुः । पालाशौ-